

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 193-209.
|| Geliş Tarihi-Received: 15.09.2023
|| Kabul Tarihi-Accepted: 19.10.2023
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1361354

Alper Gencer'in Şiirlerinde Dil Sapmaları

Language Deviations in Alper Gencer's Poems

Gülşah GÖDEK ARSLAN*

Öz

Bir doktor, yönetmen, senarist ve aynı zamanda şair olan Alper Gencer, kendine özgü biçemi, duyuş tarzı ve ifade gücüyle modern Türk şiirinin son yıllarda öne çıkan simalarından biridir. Şair, kelimeler arasında kurduğu çağrışımlı ilişkilerin yoğun olduğu bir şiir dilini tercih etmiş ve bilinenin, alışılmışın dışına çıkan bir ifade biçimini benimsemiştir. Gencer'in şiirleri incelendiğinde, esasında şiirin kendi varoluşuna ve tabiatına da uygun olarak zaman zaman ifadeyi güçlendirmek veya pekiştirmek amacıyla *dil sapmalarına* başvurduğu görülmüştür. Böylelikle özgün imgelemyle dilin kullanım olanaklarının genişletildiği, temadan ziyade ifade biçiminin öne çıkarıldığı şiirler yazmıştır. Bunu yaparken kimi zaman daha önce duyulmamış yeni kelimelerin türetilmesi yoluyla kimi zaman yazım ve noktalama kurallarına aykırı kullanımlarla kimi zaman da alışılmamış bağdaştırmalarla şiir dilini inşa ettiği görülmüştür. Bu çalışmada da Gencer'in şiir dilini, başvurduğu dil sapmaları üzerinden anlamaya çalışmak ve aktarmak amaçlanmıştır. Şairin 2001-2011 yılları arasında yazdığı şiirlerin toplandığı *Ah!* ile 2012-2017 yılları arasında yazdığı şiirlerin toplandığı *Şarkısızın Şarkısı* adlı eserleri, çalışma için örneklem olarak seçilmiştir. Söz konusu sapmalar; *sözcüksel sapmalar*, *yazımsal sapmalar*, *ses bilgisel sapmalar*, *dil bilgisel sapmalar*, *anlamsal sapmalar*, *tarihsel sapmalar*, *ödünc metinlere müdahale* ve *lehçe sapmaları* alt başlıklarıyla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şiir dili, dil sapmaları, Alper Gencer.

Abstract

Alper Gencer, a doctor, director, screenwriter and poet, is one of the prominent figures of modern Turkish poetry in recent years with his unique style, sensibility and power of expression. The poet has preferred a poetic language in which the associative relations between words are intense and has adopted a form of expression that goes beyond the known and the conventional. When Gencer's poems are analyzed, it is seen that he occasionally resorts to *language deviations* in order to strengthen or reinforce the expression in accordance with the existence and nature of poetry itself. In this way, he wrote poems in which the possibilities of the use of language were expanded with his original imagination and in which the form of expression was emphasized rather than the theme. In doing so, it has been observed that he constructs the language of poetry sometimes through the derivation of new words that have not been heard before, sometimes through the use of spelling and punctuation rules, and sometimes through unconventional correspondences. In this study, it is aimed to try to understand and convey Gencer's poetic language through the language deviations he uses. *Ah!*, a collection of poems written between 2001 and 2011, and *Şarkısızın Şarkısı*, a collection of poems written between 2012 and 2017, were chosen as the sample for the study. These deviations are

* Arş. Gör., Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yozgat/Türkiye, e-posta: gulsah.godek@bozok.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2614-411X.

analyzed under the subheadings of *lexical deviations, orthographic deviations, phonological deviations, grammatical deviations, semantic deviations, historical deviations, interference with borrowed texts and dialectal deviations.*

Keywords: Poetry language, language deviations, Alper Gencer.

Giriş

“sözler ki bir anlamın içinde münevver”

[Şarkısızın Şarkısı, s. 61]

Sözü söyleyenin gündelik dilden sıyrılarak farklı ve özgün bir biçim verdiği şiir dili, çoğu zaman ölçünlü dilin kullanım kurallarının dışına çıkabilen görece serbestliğe ve türlü sezdirimlere sahip ahenkli bir dildir. Genel bir ifade ile şiir dilinin oluşumu, şiir dilini farklı kılan özellikler ve her şairin şiir dilini bir diğerinden ayıran yanlar, uzun yıllardır dilbilim araştırmacılarının genellikle *üslupbilim -stilistik, retorik, biçembilim, deyişbilim-* odağında çalıştığı konulardandır.

Şairlerin çoğunlukla ifadedeki kesifliği yakalayabilmek amacıyla dili alışılmış kuralların dışına çıkararak kullanmasının ardında pek çok farklı neden olabilmektedir. Bazen öne çıkarmak istediği şeyi vurgulamak ya da sözü güçlü kılmak için bu farklılığı yaratmayı tercih ederken bazen de şiirin temasıyla beraber dil kullanımının da kendi içinde şekillendiği görülebilmektedir. Dolayısıyla bu tür bir farklılık arayışı, şiirin varoluşuna ve tabiatına son derece uygun bir dilsel tavrı da beraberinde getirmektedir. Dil sapmalarının, bu özgünlük arayışının sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülebilir.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışmada; bir doktor, yönetmen, senarist ve aynı zamanda şair olan Gencer'in¹ kendine özgü biçemi, duyuş tarzı ve ifade gücüyle kaleme aldığı şiirlerindeki *dil sapmaları* konu edilmiştir.

Çalışmanın Amacı

Gencer'in şairliği ve şiirinin edebî yanı çalışmanın amaçları arasında yer almamaktadır. Ancak şairin düşünüş ve duyuşunun, imgelem dünyasının şiirlerine ve tabii olarak dil kullanımına nasıl etki ettiği, tercih ettiği dil sapmalarında saklıdır. Gencer'in şiirlerinde yer alan dil sapmaları, elde edilen veriler üzerinden sınıflandırılmaya çalışılmış; tek bir sınıflandırma biçimine dâhil olunmamıştır. Şairin dil kullanımını sapmalar üzerinden değerlendirerek çözümlenebilmek öncelenmiştir.

Çalışmanın Kapsamı

Şairin şiirlerinin toplandığı *Ah!* (2001-2011) ile *Şarkısızın Şarkısı* (2012-2017) adlı eserlerindeki şiirlerde tespit edilen dil sapmaları çalışmanın kapsamını oluşturmuştur.

Çalışmada İzlenen Yöntem

Söz konusu dil sapmalarını tespit etmek için önce bahsi geçen eserler taranmış ve bir liste hazırlanmıştır. Sonrasında ise dil sapmasına uğramış olduğunu düşündüğümüz öğeler, *sözcüksel sapmalar, yazımsal sapmalar, ses bilgisel sapmalar, dil bilgisel sapmalar, anlamsal sapmalar, ödünç metinlere müdahale, lehçe sapmaları ve tarihsel sapmalar* alt başlıklarıyla sınıflandırılmıştır. Çalışmada her bir sapma türü için verilen örnek, italik olarak yazılmış;

¹ Şair hakkında detaylı bilgi için bk. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/alper-gencer> [Erişim tarihi: 12. 09. 2023].

verilen örneğin şairin hangi eserinden alındığı parantez içinde kısaltma ve sayfa bilgisi ile belirtilmiştir.

1. “Sapma” ve “Dil Sapması” Nedir?

Şiir dili, herkesin hakkında hemfikir olduğu ölçünlü bir dil değil; doğal dilden yola çıkıp ölçünlü dilden sapan bir dildir (Kıran, 2005, s. 18). Sapmalar da dilin ölçünlü yanından bazen tamamıyla bazense kısmen ayrışarak ortaya çıkmış olan yeni yapılanmalardır. Bunlar, birer dilsel kusur değil, dile dair birer *üstdil* göstergeleri olarak görülmelidir (Kul, 2008).

Byung-Chul Han'ın (2018, s. 71) “Aynunun cehenneminde şiirsel imgelem gücü ölüdür.” cümlesinden hareketle şiir dilini geliştiren, güçlendiren ve kendine özgüleştirilen yapılar olarak gördüğümüz sapmalar (Kul, 2008), her şeyden önce estetik bir unsur olan şiiri, dilin kullanım biçiminden dolayı iletişim işlevinden soyutlamaktadır (Reyhanoğulları, 2021). Harmancı (2013) da sezgisel kavrayışın mantıkla çoğu zaman örtüşmeyen dünyasının ancak parçalı, karmaşık ve çapraşık bir dille yansıtılabileceğini, bunun da *dil sapmaları* yoluyla gerçekleştirilebildiğini ifade etmiştir.

Dilbilim Sözlüğü'nde *biçembilim (stylistic)* madde başında dilde ölçünlü olmayan kullanımlara değinilmiş; çağdaş yaklaşımlarla birlikte metin türlerinde dil kullanımının önem kazandığı ifade edilmiştir. Aynı çalışmada *ölçünsüz (nonstandart)* madde başı da “Bir dilsel toplulukta kabul edilen ölçünlü dil dışındaki biçimlere verilen ad; daha çok yöresel ağız biçimlerini ya da az eğitim görmüş kimselerce kullanılan, ölçünlü dilden sapmaları yansıtan dil biçimi” olarak tanımlanmıştır (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011).

Rifat (2013) da *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*'nde Avusturyalı filolog Leo Spitzer'in dil sapmalarını üslupbilim çerçevesinde ele aldığını ve dil kullanımının/ üslubun da Spitzer'e göre *yazarın kendi kişisel sapması* olarak görüldüğünü aktarmıştır.

Vardar (2002), *sapmaları (deviance)* bir dilin konuşurlarının o dile dair kuralların dışına çıktığı kullanımları olarak değerlendirmektedir (s. 40). Biçemi de kimi kuramcıların bir *sapma* olarak değerlendirdiğine dikkati çeken Vardar (2002), bununla da dilin olağan kullanımından ayrılan yanlarına işaret ettiklerini belirtmektedir (s. 164).

Kula (2012), *sapmaları yazınsal özgürlük sorunu* başlığı altında kısaca şöyle değerlendirmektedir: “(...) Dil üzerinde yürütülen çalışma sürecinde yazarca çeşitli anlatım olanakları arasında özgürce yapılan seçimi de kapsayan ‘yazınsal özgürlük’ (licencia poetica), aynı zamanda biçimsel gerekçelerle yazınsal yoğunluğu yükseltmeye yönelik olarak ‘alışılmış dil kullanımından sapmaları’ da içerir.” (s. 232). Kula'nın bahsettiği yazınsal özgürlük alanı, şairin yazma serüveninde kendi sınırlarını zorlayan ve şiirini de özgür kılan bir durum olarak dikkate değerdir.

Aristoteles (1987), *Poetika*'da, bir sözcüğün yerine bir başka sözcüğün geçmesini, yani *yerine kullanımı* söyleyişe daha yüksek bir biçim kazandıran çeşitli durumlar arasında görmüştür (s. 161). Alışılmış olmayana karşı duyulan merak, her zaman *bilinenin* önu sıra yerini almaktadır.

Compagnon (2022) da her dil ve göstergenin hem şeffaf hem de kaçınılmaz olarak bir *engel* olduğunu söylemektedir (s. 37). Yani, sıradan, gündelik bir dil kısa sürede kendini yeniler, dönüştürür ve değiştirir fakat edebî dil kullanımı böyle değildir; *opaklığını beslemeye devam eder*. İşte bu yüzden sapmalar, okuyucuyu şiir boyunca keşfi süren soyut bir dilsel labirentte dolaştırmaktadır.

Jakobson (1985), şiir dili ve gramerine dair sentaktik, morfolojik ve leksik düzeydeki eşitliklerin ve farklılıkların, eş anlamlılıkların ve zıtlıkların *isolated lines (izole*

edilmiş satırlar) görünümü sergilediğini; bu yapıların arasındaki dilbilimsel ilişkinin yorumlanmasının da sistematik bir analizi gerektirdiğini belirtmiştir (s. 40). Dolayısıyla sözün analitik çözümlenışı ancak bütüncül bir dilbilimsel bakışla mümkün olabilecektir.

Türkiye'deki dilbilim çevresinde dil sapmaları ve *değişibilim* (*üslupbilim, biçembilim*) söz konusu olduğunda ise akla gelen ilk isimlerden biri olan Özünlü'nün şiir dilinde sapmalarla ilgili değerlendirmeleri ve sınıflandırması bu alanda yapılmış olan pek çok çalışmaya yol gösterici olmuştur. Özünlü (2001), herhangi bir sapmadan söz etmeden önce o kullanımın orijinal biçimine, olağan kullanımına gitmek gerekmektedir, görüşündedir. Böylece dil biriminin değişim yönü tespit edilebilecektir.

Özünlü, dil sapmalarını 8 alt başlık ile incelemiştir:

- yazımsal sapmalar
- sesbilimsel sapmalar
- sözcüksel sapmalar
- dilbilgisel sapmalar
- anlamsal sapmalar
- lehçesel sapmalar
- kesimsel sapmalar
- tarihsel dönem sapmaları (s. 141-154).

Dil sapmalarının en önemli çalışlarından biri olan Leech (1969) de sapmaları *sözcüksel sapmalar, dilbilgisel sapmalar, sesbilimsel sapmalar, yazımsal sapmalar, anlamsal sapmalar* ve *lehçe sapmaları* olarak sınıflandırmıştır (s. 41-52). Özünlü'nün yukarıdaki sınıflandırması da esasında Leech (1969) ve Levin (1964)'in sınıflandırmalarıyla oluşmuştur, denilebilir.

Günay (2001), *Metin Bilgisi* adlı çalışmasının sapmalarla ilgili bölümünde, kısa ve eksilteli bir anlatımı şiir dilinin en belirgin özelliği olarak görmüştür. Bu tür kullanımların okurun belleğinde kolayca yer edinmesini sağlama işlevinin yanı sıra eksilteli anlatımlarla ortak yüklemeler ortaya çıkabileceği için *sözcüklerin anlam güçlerinin tek tek öne çıktığı* görüşündedir. Şiirdeki anlatım biçimini kelimelerin yan yana gelmesi ya da sıralanmasından ibaret olarak görmeyen Günay, şairin sapmalar yoluyla şiirdeki sözcüklerin/cümlelerin ses ve biçim özelliklerinde, söz dizimsel yapılarında bilinçli bir değişim yoluna gittiğini ifade eder.

Günay, sapmaları 8 alt başlıkta incelemiştir:

- sese dayalı sapmalar
- yazı ile ilgili sapmalar
- sözdizimsel sapmalar
- biçimbirimsel sapmalar
- sözcüksel sapmalar
- anlamsal sapmalar
- yerel dil kullanımına dayalı sapmalar
- tarihsel sapmalar

Günay, bu sapmalar içinde en çok sözcüksel sapmalara başvurulduğu bilgisini de not düşmektedir (2001, s. 218-228).

Çetin (2004), şiir dilini, *şairin tamamıyla şahsi tasarruflarıyla ürettiği bir dil* olarak görmektedir. Şairin dili yeniden yaratım sürecine dikkati çeker; bunu yaparken de şairin *sözcükleri kanatlandırarak şiiri imge ve çağrışımlarla bezemesi gerektiğini* vurgulamıştır. Şairin amacı, okuyucuyla iletişim kurmaktan öte sezdirimsel bir dil yaratmak olmalı, görüşündedir. En genel ifade ile sapmaları, kelimelerin, cümlelerin ya da ifadelerin bilinen kurallarına ve alışılmış yapılarına aykırı olarak bazı değişiklikler, bozulmalar, uydurmalar yapılması suretiyle kullanılması olarak değerlendirir. Çalışmasında, hem dil bilgisi kurallarına aykırı görünümleri hem de kültürel belleğin etrafında oluşan dilden ayrılmış yapıları sapmalara dâhil ettiğini belirtir. Bu tür kullanımların bazılarını, *şiire yeni açılımlar getirmek iddiası*; bazılarını ise *şiirde zaaf nedeni olan yanlışlıklar* olarak görmektedir (s. 165-166).

Çetin'in dil sapmalarıyla ilgili sınıflandırması şöyledir:

- yazım sapmaları
- ses sapmaları
- kelime sapmaları
- ifade sapmaları
- dilbilgisi sapmaları
- ödünç metinlere müdahale (s. 166-183).

Aksan (2005), şiir dilindeki sapmaları bilinçli bir kullanımın sonucu olarak ortaya çıkan ses bilgisel, biçimsel ve söz dizimsel farklılaşmalar olarak görmektedir. Böylelikle göstergelerin sanatçı tarafından daha etkili bir biçimde kullanılabilceği, okuyucunun duygu dünyasında yer edebileceği görüşündedir (s. 166).

Aksan'ın dil sapmalarıyla ilgili sınıflandırması şöyledir:

- sözcüksel sapmalar
- biçimbilimsel sapmalar
- anlambilimsel sapmalar
- sessel sapmalar-bölge ağızlarına özgü kullanımlar
- öteki sapmalar (s. 166-183).

Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama başlıklı makalesiyle dil sapmalarıyla ilgili genel bir çerçeve sunmaya çalışan ve özelde ise İkinci Yeni şairlerinden Ece Ayhan'ın şiirlerindeki dil sapmalarını inceleyen Kul (2008), bahsi geçen çalışmada sapmaları şöyle sınıflandırmıştır:

- sözcüksel sapmalar
- yazımsal sapmalar
- biçimbilimsel sapmalar
- sözdizimsel sapmalar
- anlamsal sapmalar/ alışılmamış bağdaştırmalar (s. 373-389).

Çalışmamızın bu kısmına kadar alanyazında sapmalar üzerine söylenenleri ve ortaya konan sınıflandırmaları özetlemeye çalıştık. Elbette şiir diline dair daha detaylı

izahlar ve değerlendirmeler müstakil bir başka çalışmanın konusu olabilecek kapsamdadır. Bu yüzden bunlar, bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Çalışmamızda bahsi geçen görüş ve değerlendirmeler, izlenen yöntem için temel oluşturmuş ve yol gösterici olmuştur.

2. Alper Gencer'in Şiirlerinde Tespit Edilen Dil Sapmaları

2.1. Sözcüksel Sapmalar

Türkçenin bilinen anlamsal ve yapısal özelliklerinin dışına çıkan aykırı kullanımlar, esasında sapma türlerinin tamamının çıkış noktasıdır. Sözcüksel sapmalar özelinde ise alanyazında aşağı yukarı birbirine benzeyen tanımlama ve alt başlıklandırmalar söz konusudur.

Çobanoğlu (2018), sözcüksel sapmaları *neologism* ile ilintiler. Neologismi ise bir sözcüğün icat edilmesi veya eskiden var olan bir sözcüğün yeni bir anlayışla yeniden kullanıma alınması olarak tanımlar (s. 129). Çobanoğlu'na göre şairlerin yeni kelimeler türetmesi, şiirin bir bütün hâlinde değil de âdeta dize dize/sözcük sözcük tasarlanması, kişiye özgü bir anlayış ve dil zevkinin göstergesi durumundadır (s. 131).

Çobanoğlu'nun sözcüksel sapmalar için oluşturduğu alt başlıklar şöyledir:

- fonetik değiştirmeler yapılarak
- gramer kurallarına aykırı ekler getirerek
- kelime grubunda değiştirmeler yapılarak
- farklı sözcüklerden/hecelerden yeni sözcük türeterek
- sözcüğü hecelere ayırarak
- anlamı ve türü bilinmeyen sözcük türeterek
- eksiltmeler yaparak
- sözcük eksilterek (s. 129-154).

Günay (2001), sözcüksel sapmalarda dilde bulunmayan yeni göstergelerin oluşturulduğunu ve türeme, göçüşme, ses değişimi vb. fonetik hadiseler yoluyla da bu sapmaların ortaya çıkabildiğini ifade etmiştir (s. 221).

Çetin (2004), yalnızca yeni türetilen ya da uydurulan sözcükleri değil yaygın dilde kullanılmayan sözcükleri de bu sapmalara dâhil etmektedir (s. 173). Sözcüklerin bilinen yapılarını bozmak, ek-kök diziliminde olması gerekenin dışına çıkmak, kullanımdan düşmüş *eskimiş* sözcüklere yer vermek bu başlık altında incelenebilmektedir. Ayrıca Çetin, *argo* ile *küfür ve ayıp sözlerin* kullanımını da bu başlık altında değerlendirmiştir.

Bizim çalışmamızda ise ek-kök diziliminde olması gerekenin dışına çıkan yapılar *dil bilgisel sapmalar* başlığına; *argo / küfür ve ayıp sözlerin kullanımı* ise *-ödünc metinlere müdahale* başlığına dahil edilen argo kullanımlar haricinde- sözcüksel sapmalara dâhil edilmiştir.

❖ *doğrular çoktan bitti, 'the end' canım / finito, kalmadı yavrum, elimizde yok* (ŞŞ, s. 130)

Aksan (2005) da *sözcüksel sapmalar* başlığında dilde var olan kök ve eklerin *yeni öğelerin üretilmesi* ile ilgili işlevi üzerinde durmuştur. Örneğin, Yahya Kemal Beyatlı'nın *Açık Deniz* adlı şiirindeki

"Gördüm, deniz dedikleri bin başlı ejderi

Gördüm... güzel vücudunu zümürtleyen deri

Keskin bir ürperişle kımıldandı anbean"

zümürtle-, ölçünlü dilde kullanımda olmayan bir fiildir. Bu yapı, Aksan tarafından sözcük sapmalarına örnek olarak gösterilmiştir (s. 168).

Bizim çalışmamızda da pek çok örnek, sözcüksel ve dil bilgisel sapmaların kesiştiği noktalarda karşımıza çıkmıştır. Bunun bir nedeni, alanyazındaki farklı yaklaşımlardır. Diğer nedeni ise zaman zaman tek bir örnekte farklı sapma türlerinin içe içe geçebilmesidir. Bundan dolayı ifade edilmelidir ki her sözcüksel sapma, aslında bir yanıyla da dil bilgisel sapma örneğidir.

Özünü (2001, s. 145-146), şiirde ölçü, uyak ve dizem gereği sözcük içinde herhangi bir ünlünün ya da hecenin düşmesi ile şiirsel söylemin doğası gereği türetilen yeni sözcükleri bu kategoride değerlendirmiştir. Ancak bizim çalışmamızda fonetik hadiselerin etkisiyle ya da uyak etkisiyle ortaya çıkan tüm sapmalar, *ses bilgisel sapmalar* başlığı altında değerlendirilmiştir.

Bahsi geçen değerlendirmelerden hareketle Gencer'in şiirlerindeki sözcüksel sapmalarda da farklı nedenlerle ortaya çıkmış yapıların varlığı dikkati çekmiştir.

geç kaldık ve yanlışları güzeltemedik (ŞŞ, s. 18)

- ❖ *güzelt-* fiilinin ölçünlü dilde kullanımı ve anlamsal karşılığı yoktur. Tahminimizce *güzelt-* fiili *düzeltil-* fiilinin örneksime yoluyla ortaya çıkmış biçimdir.

kokladıkça görüyorum gözeneklenen yolları (ŞŞ, s. 26)

- ❖ *gözeneklen-* fiili, ölçünlü dilde kullanımda olan bir fiil değildir. Buradaki anlam, *Güncel Türkçe Sözlük'te bir şeyin gözenekli olma durumu, gözenekli (sıfat) ya da gözeneklilik (ad)* ile karşılanabilmektedir.

çok telli bir gövde dallarıyla tütüşür (ŞŞ, s. 68)

- ❖ Türkçede *tüt-* fiilinin varlığı bilinmektedir ancak *tütüş-* fiili kullanımda değildir. Dolayısıyla burada şair, bir ağacın gövdesiyle dalları arasındaki *salınım* hareketini *işteşlik* ilgisi kurmaya çalışarak ifade etmeye çalışmıştır. Ancak buradaki {-ş} eki, bir sapma sonucu ortaya çıktığı için ne *işteşlik* bildirmektedir ne fiilden fiil türeten bir ektir ne de kök+ek kaynaşması yoluyla oluşmuştur. Tamamen dildeki diğer *işteş* fiilleri örneksime yoluyla ortaya çıktığı düşünülmektedir.

herkeslere bakma herkesler havamıza astım (ŞŞ, s. 36)

- ❖ *herkes* zamirinin sözcüksel olarak zaten belirsiz bir çokluğu ifade etmesi nedeniyle üzerine gelen +IAr çokluk eki, biçimsel olarak yeni bir görev üstlenmemiştir. +IAr eki, burada geldiği ada bir miktar *abartı, pekiştirme vb.* anlamlar katmıştır. Şairin, aynı dizede iki kere kullanmasını da yine ifadeyi pekiştirme isteği ile ilişkilendirmek mümkündür.

modernoğlu görmek istemez ölüsünü (ŞŞ, s. 59)

- ❖ “İnsanoğlu” kelimesinden esinlenerek türetilmiş uydurma bir yapıdır. Gencer'in ilgili şiirine bağlamsal olarak bakıldığında modern insanın karakter özelliklerine olumsuz bir atıfta bulunarak böyle bir adlandırma yoluna gittiği görülmektedir.

nur topu gibi çocuklarımız var hadi nur topu oynayalım mı? (ŞŞ, s. 62)

- ❖ Bir oyun çeşidi olan “kar topu” yerine “nur topu gibi” deyiminin eksiltiye uğratılarak değiştirilmiş biçimi olan “nur topu oyna-” fiili, örneksime sonucu ortaya çıkmış, alışılmamış bağdaştırma örneği sayılabilecek bir yapıdır.

seni huzirelerine başışlasın musalar (ŞŞ, s. 76)

- ❖ “hızirevleri” sözcüğü ile “huzurevi” çağrışımı yapılmıştır. Örneksene yoluyla ortaya çıkarılmıştır.

ah kuşlar bilir / gök görgüsü! (ŞŞ, s. 99)

- ❖ “gök görgüsü” ile “gök gürültüsü” ne gönderme yapıldığı düşünülmektedir.

Diğer sözcüksel sapma örnekleri şunlardır:

hatıra şayan bulmayan bir kulak karşıyor her defasında (Ah!, s. 143)

affetmek derdin dolusu / menimendedemen (ŞŞ, s. 102)

ama çalakürek yanaşmadık zorbalığın limanlarına (Ah!, s. 77)

122) *sonra karınca yuvalarından bahsedebiliriz seninle / küşümler uyanmayı uykumdan* (Ah!, s.

fatmacı tahta (ŞŞ, s. 28)

esrar perdesizlikte / kayıp bir neredesizlikte (ŞŞ, s. 103)

yaşamak ölümün sevgi duruşu (ŞŞ, s. 60)

yüksekle yüzleşecek cesaretim yoksandı (Ah!, s. 29)

çiçekçil yürüyoruz aldırışsız ve güçlü (Ah!, s. 22)

birer yoldaş gibi omuzlaşan dostlara (ŞŞ, s. 46)

yumurtayı çatlatacak gececil engerekmiş! (Ah!, s. 59)

her yanımız inşaat şehirleri tozur tozur tozuyorlar (ŞŞ, s. 80)

benden gayrı zılgıtlayacak kimi var (ŞŞ, s. 110)

kışkır kışkır kışkırtırlar bu dünyada adamı (ŞŞ, s. 77)

kervan develense de çölün susuzluğu bir (ŞŞ, s. 134)

anlaşılsa kalbinde yufkalanın öfkenin (Ah!, s. 32)

gece derinlemesine bir yaralık (ŞŞ, s. 88)

üstümüzde, her yanda yalap yalap bir çalap (Ah!, s. 72)

yarım bırakılmamış çocuğun mecalleri / bileklerimi hiddetlemektedir (Ah!, s. 41)

usundan domuracak kasırgaların (Ah!, s. 78)

korrekto korrekto korrekto alabundıla (ŞŞ, s. 68)

2. 2. Yazımsal Sapmalar

Şiirin yazı düzeninde meydana gelen değişiklikler bu sapmalara dâhil edilmektedir (Özünlü, 2001, s. 142). Sözcükler arasında bırakılan olağan dışı boşluklar, dizelerin aynı hizada alt alta sıralanma düzeni yerine düzensiz boşluklar bırakılarak sıralanması, özel adların küçük harfle başlatılması, küçük harfle başlaması gereken kelimelerin büyük harfle başlatılması, harflerin kelime içinde parantez içine alınması, bazı kelimelerin tamamen büyük harfle yazılması, kelimelerin kuralsızca bölünmesi, ayrı yazılması gereken sayı adlarının bitişik yazılması, noktalama işaretlerinin yanlış kullanımı, özel ad olmayan sözcüklere gelen eklerin kesme işaretiyle ayrılması (Kul, 2008) vb. durumlar, yazımsal sapmalara konu edilmektedir.

Öncelikli olarak belirtmek gerekmektedir ki şiir dilini düzyazıdan ayıran bir özellik olarak bilinen her dizenin ilk sözcüğünün ilk harfinin büyük yazılması esası, Gencer'in

şairleri için söz konusu değildir. Gencer, her iki eserinde de hemen hemen tüm sözcükleri küçük harfle başlatma yoluna gitmiştir. Ayrıca noktalama işaretlerini kullanma noktasında da şairin kararsız bir tutum sergilediği görülmüştür. Bunlar, hemen hemen tüm şiirlerine yansıyan yazımsal sapmalardır.

Gencer'in şiirlerinde tespit edilen yazımsal sapma örnekleri şunlardır:

(c)ismin ekte belirtilmemiş (Ah!, s. 38)

an'lamak? ah o sonsuz kaçamak (Ah!, s. 69)

esmerleşti yangı'nın kestiği ten (Ah!, s. 55)

evela atlarımızı nal'dırtırız (ŞŞ, s. 121)

umur/sayabilir yalnızlığını kumun (Ah, s. 55)

ne varsa b/öldürecek hepsi tastamam (Ah!, s. 118)

kendi yaptığını her kez yok etmesi gerekecek (Ah!, s. 78)

mutсуzлuk biteviye bir kıs-kaç (Ah!, s. 121)

onbinküsuruncukez (ŞŞ, s. 34)

bir keman karaormanlara karışık karaormanlara (ŞŞ, s. 67)

top semih'in ayağından kornere çıktı (ŞŞ, s. 97)

inimize sokulmuş sönük bir kan-dil (Ah!, s. 118)

birakın çocuk oynasın a harfini se ile / ona se'nin kırmızı halısında rahat var (Ah!, s. 144)

tespihim vardı benim plastik bir otuzüçlük (ŞŞ, s. 71)

öfkeli içinde giz'lenmiş senin (Ah!, s. 117)

"her gün son defa görüyorum ve hâlâ

adımıyla bir şaşkınlık olup doğuyorum

hep

aynı

basamakta!"² (Ah!, s. 124)

uzun sürmesin yolculuğum tanrım, eski ve yaşanmış ne varsa

unutulsun (Ah!, s. 62)

"her ışık yansır be adam!"

.....

olgunlaşıyoruz (Ah!, s. 108)

bir beşinci günde takıldım kaldım / yar/atılamıyorum (Ah!, s. 85)

ölüp, uyanıyorum (Ah!, s. 124)

s/uçlarından kuruyarak ölüyorlar -ne güzel!- (Ah!, s. 84)

şiir olmayanın arasında, bir adada / k/özleniyorum (Ah!, s. 82)

ah, ne çok varşeyler ortasındasın! (Ah!, s. 42)

taşından çıkamayan Mikelanjelo heykeli... (Ah!, s. 56)

² Dize düzeninin bozulmuş olması nedeniyle yazımsal sapma örneği olarak alınmıştır.

2.3. Ses Bilgisel Sapmalar

Sözcüklerde ve ifadelerde karşılaşılan ve bilinçli bir tercihin sonucu olarak ortaya çıkan sessel sapmalardır (Gedikli, 2021). Fonetik hadiseler yaratmayı bilinçli olarak tercih eden şairler, şiirde ölçüyü tutturabilmek amacıyla da bu sapmalara başvurabilmektedirler.

Gencer'in şiirlerinde sıklıkla rastlanan bir sapma türü değildir.

bu yerlerde yalnayak dolanır oldum (Ah!, s. 34)

sen ne ayaksın allahunseversen ikilik? (ŞŞ, s. 75)

ve hüseyn'in başı vurulduğunda (ŞŞ, 64)

2.4. Dil Bilgisel Sapmalar

Türkçede eklerin ve köklerin özellikleri, görevsel ve anlamsal işlevleri, dil birimlerinin sistem içinde kullanıma çıkma koşulları rastlantısal nitelikte değil; kurallarla belirlenmiş niteliktedir. Bu nedenle, bilinen dil bilgisi kurallarının dışına çıkan biçimsel ve sözdizimsel kullanımlar, bu kategoride bir arada değerlendirilmiştir.

Kimi araştırmacılar bizim çalışmamızda da verildiği gibi sözdizimsel sapmalara *dil bilgisel sapma* türü içinde yer vermektedir (Özünlü, 2001; Güleç Düğenci, 2014 ve Çobanoğlu, 2018). Bir diğer grup araştırmacının ise *öteki sapmalar* üst başlığı altında sözdizimsel sapmaya yer verdiği görülmüştür (Aksan, 2005 ve Papak, 2013).

Örneğin Papak (2013), Cemal Süreya şiirlerindeki dil sapmalarını incelediği çalışmasında, *uyak kaygısıyla yapılmış olan sapmaları ve eklerin, bağlaçların yerlerinin değiştirilmesiyle oluşturulmuş yapıları* bu başlık altında ele almıştır. Bizce, şairin uyak kaygısı ile başvurduğu dil sapmaları, sözdizimsel sonuçlara yol açma olasılığı ikinci planda tutularak daha çok *ses bilgisel sapmalar* başlığı altında irdelenmelidir.

Türkçenin özne + nesne + yüklem'den oluşan dizilimi, kurallaşmış durumdadır. Tamlayan, tamlanandan önce; sıfat, addan önce; edat, addan sonra gelmelidir. En fazla kurallar çerçevesinde bunların yerleri değiştirilip tümleçlerin sayısı artırılabilir (Üstünova, 2014, s. 23). Bu sebeple, cümle içinde kelimelerin sıralanışıyla ilgili olan aykırılıklar, bu çalışmada da sözdizimsel sapma olarak görülmektedir (Özünlü, 2001; Çobanoğlu, 2018).

Şairler, kimi zaman sözün etkisini artırmak kimi zaman da cümledeki öğelerin yerlerini değiştirmek suretiyle -Türkçenin vurgu kurallarını da dikkate alarak- okuyucuyu bir noktaya odaklamak isteyebilirler. Bu ve bunun gibi nice sebepten ötürü devrik yapılar sıklıkla başvururlar. Dolayısıyla bu başlık altında devrik cümle yapılarına yer verirken bunun yanı sıra yerleri değiştirilmiş kelimelere, kelimelere getirilen yanlış eklere, eksiltili öğelere, tamlayan durumu eki düşmüş tamlamalara, parantez içi cümle veya ifadelerle, özne-yüklem uyumsuzluklarına, kip ve zaman uyumsuzluklarına, biçimi bozulmuş/değiştirilmiş deyimlere, +dır bildirme ekinin yanlış kullanımı vb. durumlara da yer verilmiştir.

bir aldanmışlığım var onu da sana aldaniyorum (ŞŞ, s. 84)

oysa konuşmayı yoruyoruz ey (ŞŞ, s. 101)

geceye biz için konulmuş kırık (Ah!, s. 116)

sen hürkalara bakıyorsun şallara niçin?³ (ŞŞ, s. 53)

³ Dizenin devrik cümle yapısına müdahale edilmeden "sen hürkalara bakıyorsun / **sen-Ø** şallara **bakıyorsun** niçin?" biçiminde derin yapıdaki eksilteler görülebilmektedir.

- ah, unutmaklı deneyim; (Ah!, s. 69)*
- o kadar yorgunum ki o kadar ki yorgunum (ŞŞ, s. 53)*
- mış gibi ses verdiler diyafraamlardan (ŞŞ, s. 59)*
- kartal pençeleri indiler semih başı okşamaya (ŞŞ, s. 98)*
- hesaplar kuş oldular (ŞŞ, s. 98)*
- inan seni, beni inan devirebilirim (Ah!, s. 27)*
- uyanılacak yerde uyumaya devamsak eğer (ŞŞ, s. 40)*
- kurşun vınlayıp sekti (ŞŞ, s. 56)*
- yağmur yağacaktı, şemsiyem kırılınca (ŞŞ, s. 56)*
- nasil yaşatıldıysan öyle öldürülmüştün (ŞŞ, s. 55)*
- affettikçe dertlenen / dertlendikçe affeden / iki ara bir dere (ŞŞ, 35)*
- cennet yazdılar hanemizi (ŞŞ, s. 98)*
- aramızda kör olanlar var ama gözleri hala görüyorlar (ŞŞ, s. 80)*
- çığlar gelir çığ altında kalırız (ŞŞ, s. 74)*
- masalar devrilmezse aklımın ücrasına / sandalyeden gerçeğe kalkılmazdır (Ah!, s. 150)*

2.5. Anlamsal Sapmalar

Aktaş (1986), kelime ve kurallara yeni anlamlar vermenin ve yeni kullanım biçimleri kazandırmanın *paradigmatique dizide yer alan değerleri ferdî tarzda kullanmakla mümkün olabileceğini* söylemiştir (s. 26).

Kıran (2005) da biçim, anlam ve gönderge ilişkisini şiir üzerinden incelediği bir çalışmada, şairin doğal dilden yola çıkarak dili sessel ve görsel biçimlerin, anlamın ve dil dışı dünya göndergelerinin arasındaki keyfi ilişkiyi bozarak kullanabileceğine değinmiştir (s. 23). Kıran'a göre böylelikle, aslında oluşan yeni anlambirimlerin gerçekliğinin okurun deneyim, bilgi ve birikimiyle algılayabileceği bir karşılığı oluşmamaktadır. Kıran, en önemli hususun da ortaya çıkan bu yeni anlambirimlerin yalnız o şiire mahsus olarak kalması ve yalnızca o şiirde o şiir için anlam kazanması olarak ifade etmektedir. Bu, çok önemli bir tespittir. Böylelikle özellikle alışılmamış bağdaştırmaların örneklendirildiği anlamsal dil sapmalarında bağlamdaki biricikliğe ve şairine özgülük, diğer sapma türlerine kıyasla çok daha fazla öne çıkmaktadır.

Byung-Chul Han (2018), "Algının yansımaları dışarı çevirmek, onu mukabile, ötekine, başkaya açmak muhakkak sanatın ve şiirin görevidir." demektedir (s. 74). Anlamsal sapmaların hepsinde de tıpkı bu cümledeki gibi benzer olandan sıyrılmak, farklı olanı göstermek ve önemsenen bilgiyi anlamsal giriftlikler, dil birimleri arasında akıl dışı ve soyut ilişkiler yaratarak okuyucuya sezdirme amaçlanmaktadır.

- gözlerinden büyük çölleri geçmişliğim var (Ah!, s. 121)*
- ben bir kere görmüştüm çokça cenazelerde (ŞŞ, 52)*
- güneşin tek teline yar saçların düşüyor (ŞŞ, s. 148)*
- ben ölümden daha hayati bir şey bilmiyorum (ŞŞ, s. 60)*
- çamurun ruh sızdırıyor dermanın sızması gibi bir derde (ŞŞ, s. 66)*
- ve gözlerini ödeyecek kadar yaram çıkmıyor (ŞŞ, s. 25)*

- tuz işine giren bir tabibe sürüyorlar kalbimi (ŞŞ, s. 25)
 cebindeki delikten tansiyonun düşüyor (ŞŞ, s. 76)
 gökmen'in bahçesinde çok güzel dağlar vardır (ŞŞ, 76)
 analar gözyaşıyla tuzlanır (ŞŞ, s. 105)
 öpüşmek ne kadar acıktıran bir kavuşmaksa (ŞŞ, s. 41)
 dolanan kalp yorulan kandır (ŞŞ, s. 57)
 çan vuruldu ezan allah dedi sen söndün (ŞŞ, s. 56)
 kulaklarım tutuyor benim gözlerimi (ŞŞ, s. 102)
 şakaklarım kaydırak (ŞŞ, s. 102)
 kaşlarım göz güneşi (ŞŞ, s. 102)
 günlerden sekizdi aylardan on üç (ŞŞ, s. 71)
 sevmek çok başınaydı her yanlara üleşirdi elleri (ŞŞ, s. 94)
 beklemek sana doğru durmadan yürümektir (ŞŞ, s. 72)
 gömlek yakup gibi gözlerini açacaktı (ŞŞ, s. 86)
 çanlar camileri yıkmuş ezanlar kiliseleri (ŞŞ, s. 79)
 üç ayaklı bir masa kadar tedirginim (Ah!, s. 27)
 elma düştü yerin canı elma çekmiş dediler (ŞŞ, s. 68)
 sarmaşıklar sarmaşır ala kuşlar karmaşır (ŞŞ, s. 67)
 renkler yalancıdır sevgilim / kırmızı inandırıcıdır" (ŞŞ, s. 118)

2.6. Lehçe Sapmaları

Dilin, ses, şekil ve söz varlığı ölçütleri bakımından belli başlı derece ve özelliklerle birbirinden ayrılan kolları; lehçeleri, şiveleri ve dar bağlamda da ağızları meydana getirmektedir. Ağızların da kendi aralarında ortaklaşan söz varlığı öğeleri olabileceği gibi zaman zaman sessel ve şekilsel farklılıklarla birbirlerinden ayrılmakta; zaman zaman da ölçünlü dille benzeşmektedir. Gencer'in şiirlerinde de Güncel Türkçe Sözlük'te tespit edilemeyen fakat Türkiye Türkçesi ağızları için başvuru kaynağımız olan Derleme Sözlüğü'nde tanıklanmış olan bazı ifadeler, bu kategoride gösterilmiştir.

- ❖ yanşaklık yakışmıyor ağızımın tartısına (Ah!, s. 72)
 yanşaklık: gevezelik, tatsızlık (DS: C.11)
 *Bor-Niğde
- ❖ çöllerde göveren ter kokuları (Ah!, s. 68)
 göğermek > gövermek: büyüyerek yeşillenmek, filizlenmek
 *Emirdağ -Afyon
 *Sarayköy ve köyleri, Darıveren *Acıpayam -Denizli
 Sürez *Bozdoğan, Burgaz *Kuşadası -Aydın
 Seki *ödemiş -İzmir vd. (DS: C.6)
- ❖ toprağı yüce dağlardan yuvalanmışlar (ŞŞ, s. 81)

yuvalamak: yuvarlamak (GTS' de *yuva yapmak*, DS ve TS' de ise *yuvarlamak* anlamıyla kullanılmaktadır.

Yukarı Seyit *Çal -Denizli , *İskilip -Çorum, -Samsun, *Merzifon -Amasya'da tanıklanmıştır (DS: C. 11).

❖ *işte karanlık inmiş görkemli alnacına (ŞŞ, s. 131)*

alnacını görkemiyle satan kim?

GTS' de cephe (*isim, ağızlardan*), DS' de de *karşı, ön taraf, gözünü, her taraftan görülebilen yer, meydan, açıklık anlamları* verilmiştir.

-Afyon Karahisar

Yılanlı *Eğridir, Senir, Atabey, -Isparta

Devri *Bucak, Çerçin -Burdur

*Demirci -Manisa

Numanoluk *Seyitgazi -Eskişehir

-Bolu

Zindankapı -İstanbul

Balıkçihisar*Haymana, -Ankara

-Niğde 'de tanıklanmıştır (DS: C.1).

2.7. Ödünç Metinlere Müdahale

Çetin (2004, s. 183), önceden bilinen ve kamuya veya kişilere ait olan bazı metinleri/metin parçalarını kısmen ya da tamamen değiştirmeye dayalı sapmaları, *ödünç metinlere müdahale* olarak tanımlamıştır. Bu sapma türüne; atasözleri, deyimler, halk türküleri, veciz sözler, söz ve kıssalar vb. de dâhil edilebilmektedir.

Turgut Uyar'ın "(Bir Kantar Memuru İçin) İncil" adlı şiirinde geçen

"(...)

onun adı azra'ydı

o korkak geyik yavrusu bayram arefesi

o söğüt gölgeleri akmaz sularda" dizesi,

Alper Gencer'in

❖ *iki kişilik bir sandal, kıvrılarak uzayan nehir*

ve söğüt gölgeleri o akmaz sularda (Ah!, s. 89) dizesinde tekrar karşımıza çıkmıştır.

❖ Gencer'in, *misal ben zeytine hiçbir zaman hayır demedim /ve çaya ve tütüne ant olsun (ŞŞ, s. 78)* dizeleri,

Kur'an'daki *Tîn Suresi*⁴'nin ilk ayetinde yer alan "*Yemin olsun incire ve zeytine.*" ifadesi ile metinlerarasılık bağlamında ilişkilidir.

❖ *çanlar senin için çalıyor (ŞŞ, s. 69)*

Gencer, bu dizesinde Amerikalı yazar Ernest Hemingway'in en çok bilinen eserleri arasındaki *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* romanının adını değiştirerek atıfta bulunmuştur.

⁴ Kaynak için bk. <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/sure/95-tin-suresi> [Erişim tarihi: 14. 09. 2023]

- ❖ *güneş silinmeyen bir balçıkla sıvanır* (ŞŞ, s. 67)

Gencer, “Güneş balçıkla sıvanmaz.” atasözünü söz dizimsel olarak değiştirmiş, orijinal yapısını bozarak yeni bir form vermiştir.

- ❖ *şu kalbime dert diye yuva yapan kim* (ŞŞ, s. 47)

Bizce, Gencer bu dize ile şair Asaf Halet Çelebi'nin meşhur *İbrahim* adlı şiirinin son iki dizelerinde farklı biçimlerde tekrarlayan sözlerine atıfta bulunmuştur:

(...) *ibrahim / güneşi evime sokan kim*

(...) *ibrahim / gönlümü put sanıp da kıran kim*

- ❖ *ölen de ölmüştür ölecek olan da* (ŞŞ, s. 32)

Bu dize ile Gencer'in, Fatih Camii türbedarlığını yapmış olan mutasavvıf Ahmed Amiş Efendi'nin “*Olan olmuştur olacak olan da olmuştur.*” cümlesi ile ilgi kurduğu, benzerlik kurmaya çalıştığı düşünülmektedir.

- ❖ *ve hayır canlarım buna konmak denmiyor / bekleyin sıra size de konacak* (ŞŞ, s. 92)

Şairin, “bekleyin sıra size de konacak” ifadesi, “*sırası gelmek*” deyiminin yüklemi değiştirilmiş biçimidir.

- ❖ *yeşil olan kemaleddin 20 numara mimardı* (ŞŞ, s. 115)

Şairin, “20 numara mimardı” ifadesi, argodaki “*on numara adam*” söz kalıbına gönderme ve benzetme yolu ile ortaya çıkmıştır.

- ❖ *benimle bir toprağa girmekse mesele*

beraber ölmek gibisi yoktur sevgilim

ama şu kadarcık bile var değilim ya...

olsam

dükkan senin (ŞŞ, s. 119)

Şairin, *olsam dükkan senin* ifadesi, konuşma dilindeki “*olsa dükkan senin*” söz kalıbının örneksenerek ortaya çıkarılmış biçimidir.

- ❖ *katibe sormuşlar “niye yazın eğri?” diye*

“daha ölmedim ki!” demiş (ŞŞ, s. 126)

dizelerinde, gündelik hayatta kullanılan “*Deveye ‘boynun neden eğri?’ diye sormuşlar; ‘nerem doğru ki?’ demiş*” atasözüne göndermede bulunulmuştur.

- ❖ *güzele kaş yapanlar çıkardılar gözünü* (ŞŞ, s. 87)

dizesinde, “kaş yaparken göz çıkarmak” deyimini orijinal biçimi bozularak şiire yerleştirilmiştir.

2.8. Tarihsel Sapmalar

Dilde artık kullanımı olmayan arkaik sözcüklere başvurulması ya da Güncel Türkçe Sözlük'te *eskimiş* ibaresinin yer aldığı sözcüklerin/eklerin kullanımı, tarihsel sapmalar kapsamında değerlendirilmiştir. Bu sözcüklerin bazıları ise alıntıdır.

ki akıp uzaklaşsın, cün yakın olmak (Ah!, s. 107)

cümlesi allah diyen şol gönlüne çarşılar (ŞŞ, s. 113)

cesareti ol haktan aldır kardeşim aldır (ŞŞ, s. 113)

- ulanır erdemin gülüşündeki boş gürültüye* (ŞŞ, s. 50)
- yükün taşınmağı var canın yaşanmağı* (ŞŞ, s. 81)
- içimdeki bülbülü çok mu suvardım* (Ah!, s. 99)
- ormanları toprağa kösnüye kösnüye* (Ah!, s. 93)
- ölüm kadar korkusuz ve sahici bir bezek* (Ah!, s. 65)
- gözyaşların sineni berkitir, korkma* (Ah!, s. 76)
- beni bu kadar yalnız koma mahpusluğum geliyor aklıma* (Ah!, s. 91)
- nasil olsa mutmain bir vedayla gidiyorsun* (ŞŞ, s. 55)
- bir volta boyu sokak tenviratıdır acz* (ŞŞ, s. 55)
- fasit bir dairede oturuyoruz sevgilim* (ŞŞ, s. 35)
- dural bir dünya değil, çobanaldatan* (Ah!, s. 57)
- henüz hükümferma değilken amaç* (ŞŞ, s. 97)
- gecenin tannanıyla göğsüme oturan demir* (Ah!, s. 43)
- sönmeyecek ateşi soğutma derim sana / yansın bırak ne varsa tutuşmaya müheyya* (Ah!, s. 151)
- ne gece ne ölüm ne ben kurtarır seni yaşıyor gibi yaşamaktan / ayrıl bizden veda et ömrün aynalı dağdağasına* (Ah!, s. 136)
- ocağıma peykler koşuşturuyor ve jurnalliyorlar dağın niçin öldüğünü* (Ah!, s. 141)
- yaşasın füruat ve garip düşen azınlık* (ŞŞ, s. 96)
- yüzümü çeviriyorum dünyaya kullar edna yollar tali* (ŞŞ, s. 64)

Sonuç

Alper Gencer, imgelem dünyasının yansılarını, şiirlerinde kullandığı dil ile okuyucularına aktaran bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendisinin yaşamı, şairliği ve şiirleri hakkında yapılmış akademik çalışmaların sayıca yok denecek kadar az olması, ne yazık ki bu çalışma süresince karşılaştığımız en önemli sınırlılıklardan biri olmuştur.

Şiir dilinin kendi içindeki örüntüsüne farklı bir yön veren dil sapmalarının, Alper Gencer şiirlerinin özelinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma, şairin dilsel tavrındaki kendine özgülüğün neredeyse tüm şiirlerinde tematik tercihinin önüne geçerek belirleyici bir rol oynaması düşüncesinden doğmuştur.

Ah! ve Şarkısızın Şarkısı adlı eserlerinde toplanan şiirlerinde dil sapmalarının izini sürmeye çalıştığımız çalışma sonucunda Gencer'in en çok sözcüksel sapmalara, dil bilgisel sapmalara ve anlamsal sapmalara başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anlamın ve anlatımın gizeminin ilk bakışta çözülemediği, bir yanıyla kapalı bir yanıyla da kendini bu kapalılığın ardında göstermek isteyen bir şiir dilini benimsediğini düşündüğümüz Gencer, bizce, başvurduğu tüm dil sapmaları aracılığıyla *üstdil yaratımına ulaşmış şairlerden biri* olarak görülmelidir.

Alanyazında sapmalar ile ilgili yapılmış diğer çalışmalar da göstermektedir ki bu çalışmalar içerdiği dil verileri doğrultusunda sınıflandırmalara tabi tutularak yapılarak incelenmeli, daha doğru ve sağlıklı sonuçlara ulaşmaya çalışmak amaçlanmalıdır.

Çalışmamızın sonucunda, Gencer'in şiir dilinin farklı yönlerine dikkat çekebilmiş olmak, bizim çalışmamızın da bu noktada bir başlangıç olarak görülmesi, ümit edilmektedir.

Kısaltmalar

C.: Cilt

DS: Derleme Sözlüğü

GTS: Güncel Türkçe Sözlük

ŞŞ: Şarkısızın Şarkısı

TS: Tarama Sözlüğü

Taranan Eserler

Ah! (2001-2011)

Şarkısızın Şarkısı (2012-2017)

Kaynakça

Aksan, D. (2005). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınevi.

Aktaş, Ş. (1986). *Edebiyatta Üslûp ve Problemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Aristoteles. (1987). *Poetika*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Compagnon, A. (2022). *Teorinin Cini Edebiyat ve Sağduyu*. (S. Kılıç, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Çetin, N. (2004). *Şiir Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Kitap.

Çobanoğlu, Ş. (2018). *Modern Şiir Dilinde Sapmalar*. Ankara: Hece Yayınları.

Gedikli, Ö. (2021). Salah Birsel'in Şiirlerinde Dil Sapmaları. *Turkish Studies-Language and Literature*, 16(2), 1155-1168.

Gencer, A. (2017). *Ah!*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Gencer, A. (2018). *Şarkısızın Şarkısı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Güleç Düğenci, Ö. (2014). *Cemal Süreya'nın Şiirlerinin Dil Sapmaları Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ardahan: Ardahan Üniversitesi

Günay, V. D. (2001). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual.

Han, B.-C. (2018). *Ötekini Kovmak: Günümüzde Toplum, Algı ve İletişim*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Harmancı, A. (2013). Cemal Süreya Şiirinde Dil Sapmaları. *Turkish Studies-Language and Literature*, 8(4), 909-918.

İmer, K.-vd. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Jakobson, R. (1985). *Verbal Art, Verbal Sign, Verbal Time*. Minneapolis, USA: University of Minnesota Press.

Kıran, A. E. (2005). Şiir Çözümlemesi Dilbilimsel Yöntemler ve Araçlar. *Türkbilig*, 6(10), 17-33.

Kul, E. (2008). Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 373-389.

- Kula, O. B. (2012). *Dil Felsefesi-Edebiyat Kuramı-II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Leech, G. N. (1969). *A Linguistic Guide to English Poetry*. USA: Longman Group.
- Levin, S. (1964). *Linguistic Structures In Poetry*. Mouton and Co.: The Hague.
- Özünü, Ü. (2001). *Edebiyatta Dil Kullanımları*. İstanbul: Multilingual.
- Papak, Ö. (2013). *Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Dil Sapmaları ve Ad Aktarmaları*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Reyhanoğulları, G. (2021). Şiirde Anlam Sorunu ve Şiirsel Anlamın Yapısı Üzerine. *Journal of Academic Language and Literature* , 5(1), 207-231.
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergibilim Sözlüğü -kavramlar, yöntemler, kuramcılar, okullar-*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Üstünova, K. (2014). *Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.

Elektronik Kaynaklar

- Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an-ı Kerim*. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/sure/95-tin-suresi> [Erişim tarihi: 14.09.2023]
- TEİS. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/alper-gencer> [Erişim tarihi: 12.09.2023].